

Sağlıklı Kentler Kavramı ve Bileşenleri

Doç. Dr. Emel İrgil
Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (E.)
Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği
Danışma Kurulu Üyesi

Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Kentler Ağı

- Başlangıç: 1987
- Bir parasal kaynak projesi değil, bir prestij projesidir.

DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı- Amaçları

1. Avrupa'da ve yerel düzeyde sağlık ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik eylem ve politikalar geliştirmek;
2. Kamu sağlığı ve kentsel dönüşüm politikaları ile Sağlıklı kentler hareketini ulusal düzeyde güçlendirmek ve yerelle işbirliğini arttırmak;
3. Sağlığı geliştirmek için kullanılacak bilgi ve yöntemler, dayanaklar, politikalar ve uygulamalar oluşturmak;

DSÖ Sağlıklı Kentler Ağı- Amaçları

4. Avrupa Şehirleri ve ağları arasında ortak çalışmalar, dayanışma ve işbirliğini geliştirmek;
5. Avrupa'da ve küresel ölçekte sağlığın savunuculuğu için aktif bir rol üstlenmek; ve bunu başarmak için kentsel konularda çalışan kurumlar ve yerel yönetimler ile ortaklıklar kurmak; ve
6. Avrupa Bölgesindeki tüm ülkelerin DSÖ Avrupa Ağı'na erişimini kolaylaştırmak.

I. Faz (1987-1992)

Bu dönemde **şehirde sağlık** için

- çalışma yöntemleri saptamak
- bunları tanıtmak ve uygulamak amacıyla girişimler yapılmıştır.

II. Faz (1993-1997)

Bu dönemde,

- halk sağlığı politikası ve kapsamlı Şehir sağlığı planlamasını ön plana çıkaran bir modelle **“harekete geçmek”** için tüm Şehir yöneticileri taahhütte bulunmuŐlardır.

III. Faz (1998-2002)

Şehirleri sağlıklı hale getirirken,

- **hakkaniyet,**
- **sürdürülebilir kalkınma,**
- **sosyal gelişme,**
- **entegre sağlık gelişimi planları ve**
- **sistemik izleme ve geliştirme**

öncelikle düşünülmüştür.

IV. Faz (2003-2008)

“Yerel Çalışmaların Gücü”

V. Faz (2009-2013)

“Sağlıkta Eşitsizlikler”

V. Fazda Őehirlerden beklenenler

- Sağlığın iyileŐtirilmesi için farklı sektörler arasındaki iŐbirliklerini arttırmak;
- Farklı sektörlerin aktif olarak iÇin içerisine dahil edilmesine çalıŐmak;
- Sağlık ile entegrasyonu destekleyen kentsel planlama yaklaŐımları uygulamak;
- ÇalıŐmalarda sivil toplumun katılımını destekleyici mekanizmalar oluşturmak ve bu konularda sektörler arası işbirliğini kolaylaŐtırıcı idari çözümler getirmek;
- Sağlığın sosyal belirleyicileri ile sağlık alanında eşitsizlikler konusunu gündemde tutmak.

V. Fazın Ana Temaları

- **İnsan sağlığını destekleyici çevreler:**
 - Sağlıklı bir Şehir,
her Őeyin üzerinde tđm vatandaŐlarını kapsayıcı, destekleyici, duyarlı ve vatandaşlarının farklı ihtiyaç ve beklentilerine cevap verebilen bir Şehir olmalıdır.
- **Sağlıklı Yaşam:**
 - Sağlıklı bir Şehir,
sağlıklı yaşam tarzlarını destekleyen koŐul ve olanakları sunar.
- **Sağlıklı Kentisel Planlama ve Tasarım:**
 - Sağlıklı bir Şehir,
tđm vatandaşlar tarafından erişilebilir olan, sağlığı, rekreasyon olanaklarını, esenliği, güvenliği, sosyal etkileŐimi, kolay erişilebilirliği, kültürel kimliği destekleyici fiziksel ve yapay bir çevre sunar.

Ana Başlıklar-1

- **Tüm çocuklar için daha iyi sonuçlar:** Çocuklara yönelik hizmetler vermek, tüm genç vatandaşları desteklemek ve çocukların yaşam şartlarının sistematik olarak iyileştirilmesini hedeflemek.
- **Yaş dostu şehirler:** Yaşlı insanların sağlık ihtiyaçlarına cevap veren politikalar ve kapsamlı eylem planları oluşturmak.
- **Göç ve sosyal bütünleşme:** Göçmenlerin sağlık ve sosyal ihtiyaçlarını sistematik olarak gündeme taşımak, entegrasyon ve kültürel anlayışı desteklemek.

Ana Başlıklar-2

- **Aktif vatandaşlık:** Toplumsal katılımıcılık ve toplumun güçlendirilmesi için etkin bir altyapı oluşturmak;
- **Sağlık ve sosyal hizmetler:** Toplumun ve özellikle de dezavantajlı grupların ihtiyaçlarına dayanan duyarlı, yüksek kaliteli ve herkesin erişebileceği sağlık ve sosyal hizmetlerin savunuculuğunu yapmak ve geliştirmek.
- **Sağlık bilinci:** Toplumun sağlık bilincini arttıracak programlar geliştirmek ve uygulamak.

Sağlıklı Yaşam:

- Bulaşıcı olmayan hastalıklar
- Yerel sağlık sistemleri
- Dumansız şehirler
- Alkol ve uyuşturucu
- Aktif yaşam
- Sağlıklı gıda ve beslenme
- Şiddet ve yaralanmalar
- Sağlıklı ortamlar
- Esenlik ve mutluluk

Sağlıklı Kenttsel Planlama ve Tasarım:

- Sağlıklı şehir planlaması
- Barınma ve dönüşüm
- Sağlıklı ulaşım
- İklim değişikliği ve kamu sağlığı ile ilgili acil durumlar
- Güvenlik
- Gürültü ve kirlilik
- Sağlıklı kentsel tasarım
- Yaratıcılık ve yaşanabilirlik

VI. Faz (2014 – 2018)

- Atina Sağlıklı Şehirler Bildirisi
- VI. Faz'ın genel konusu

sağlık ve tüm yerel sağlık politikalarında sağlık alanında eŐitlidir.

Ana konular

- Herkesin sağlığının geliştirilmesi ve sağlık alanındaki eşitsizliklerin azaltılması
- Sağlık alanında liderlik ve katılımcı yönetişimin iyileştirilmesi

Ana Temalar

- 1- Yaşam Seyri ve İnsanların Güçlendirilmesi
- 2- Avrupa Bölgesinde Büyük Sağlık Sorunları ile Mücadele
- 3- İnsan Odaklı Sağlık Sistemlerinin ve Halk Sağlığı Kapasitesinin Güçlendirilmesi
- 4- Dayanıklı Bir Toplum ve Destekleyici Ortamların Oluşturulması

VII. Faz (2019 – 2024)

- Hedef 1: Herkes için sağlığı ve refahı artırmak ve sağlık eğitsizliklerini azaltmak
- Hedef 2: Ulusal, b6lgesel ve k6resel d6zeyde 6rnek oluğturarak liderlik etmek
- Hedef 3: DS6'n6n stratejik 6nceliklerinin uygulanmasını desteklemek

VII. Fazın Ana Hedefleri

- 1- Şehirlerimizi oluşturan insanlara yatırım yapmak
- 2- Sağlığı ve refahı iyileştiren kentsel yerler tasarlamak
- 3- Sağlık ve refah için daha fazla katılım ve ortaklıklar oluşturmak
- 4- Toplumsal refahı ve ortak mal ve hizmetlere erişimi iyileştirmek
- 5- Kapsayıcı toplumlar aracılığıyla barışı ve güvenliği teşvik etmek
- 6- Gezegenimizi sürdürülebilir tüketim ve üretim uygulamalarını da kullanarak bozulmalardan korumak

Sağlıklı bir şehir,

toplumsal gelişiminde insana odaklanarak ve eşitliği ve katılımı iyileştirmek için insanları daha güçlü hale getirecek yatırımları öncelikli kılarak örnek oluşturur.

Öncelikli Konular

- Pozitif erken çocukluk deneyimleri dahil sağlıklı erken yaşlar
- Sağlıklı yaşlı insanlar
- Savunmasızlığın azaltılması
- Ruh sağlığı ve esenlik
- Yenilenen halk sağlığı kapasitesi
- Sağlıklı beslenme ve kilo
- Alkolün zararlı kullanılmasının azaltılması
- **Tütün kontrolü**
- İnsan sermayesi
- Sosyal güven ve sosyal sermaye

Tütün Pandemisi

- 1,3 milyar tütün kullanıcısı
- Her yıl yaklaşık 8 milyondan fazla kişiyi öldürmektedir.
 - 7 milyon tütün kullanıcısı,
 - 1,2 milyon ikinci el kullanıcı olmak üzere
- Her 5 ölümden birinin tütüne bağlı olduğu değerlendirilmektedir.
- Tütünün her formu sağlığa zarar verir ve hiçbir koşulda güvenli dozu bulunmamaktadır.

- Tütün kullanan 1,3 milyar kişinin %80'den fazlası tütüne bağlı ölüm ve hastalık yüklerinin fazla olduğu düşük ve orta gelir düzeyli ülkelerde yaşamaktadırlar.
- Tütün kullanımı yoksullukla bağlantılıdır.
- Sigaraya bağlı hastalıkların tedavisi, işgücü ve dolayısıyla gelir kaybı da önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Yapılan çalışmalarda tütün kullanımının sosyoekonomik düzeyle yakından ilişkisi olduğu bulunmuştur.
 - Yoksullar,
 - yarı vasıflı el işçileri,
 - işsizler,
 - iyi eğitim olanağı bulamayanlar ve bekar anneler arasında tütün kullanımı daha sıktır.
- Genelde kadınlarda kullanım oranı erkeklere göre daha az olsa da bırakma oranları daha düşük ve yeniden başlama oranları daha yüksektir.

- 1978’de Tütün Enstitüsü için hazırlanan Roper Raporunda “tütün endüstrisi için en tehlikeli gelişme” olarak kaydedilen **“içmeyenlerin hakkı”** ilk kez dile getirilmiştir.
- Sonuç olarak,
 - tütün ve tütün ürünlerinin kullanımı önlenabilir bir sorundur.
 - Bağımlılığı gidermekle ilgili kararlı tutum ve davranışlar sonuç verir.
 - Sigara yalnızca içeni ilgilendiren bir sorun olmadığı için daha sağlıklı toplumlar oluşturabilmek amacıyla üretilen politika ve programların toplum tarafından kabul edilip uygulanması gerekmektedir.
 - Tütüne karşı mücadele tüm toplumda ve toplumla birlikte yapılmalıdır.